

Sociale Zaken en Werkgelegenheid, WVC en Onderwijs en Wetenschappen eens over worden gesproken.

De Verenigde Naties heeft het jaar 1994 uitgeroepen tot het jaar van het gezin, het welzijnsinstituut van de eerste orde. In antwoord op vraag 14 lezen wij dat de projecten in dat jaar zullen zijn gericht op "bijzondere" situaties. Wat wordt daarmee bedoeld? Zou het nu de bedoeling zijn van de Verenigde Naties om juist bij zo'n onderwerp als het gezin, alleen maar naar bijzondere situatie te kijken? Ik geloof dat niet.

Voorzitter. Als voorzitter van het christelijk instituut voor doven Effatha mocht ik pas prinses Juliana ontvangen bij de opening van het woon-werkproject voor dove jongeren met zeer ernstige gedragsproblemen. Men kan daar alles bij bedenken wat in de samenleving aanwezig is, dat kan ik verzekeren. Het was bewonderenswaardig hoe onze hoogbejaarde vroegere koningin met deze jonge mensen bijna een hele dag omging. In dit woon-werkproject worden 8 tot 16 jongeren, cursisten noemen wij ze, begeleid. Hopelijk weer naar een plaats in de maatschappij. Daarbij zijn meer dan 20 medewerkers dag in dag uit betrokken. Wat een enorme aanslag op menskracht en middelen! En toch is dit werk hard, keihard nodig en kreeg dit terecht koninklijke belangstelling. Maar ook hier weer, waar de gewone menselijke dingen en de menselijke maat falen, zijn dus instellingen zoals een WWP hard nodig. Terug dus weer naar Hoefnagels! Welzijnsbeleid dient dus ook vooral een preventief karakter te hebben. Bij alle kritiek die ik in mijn korte bijdrage op de minister heb gehad, wens ik haar en haar ambtenaren toch van harte sterkte, opdat in onze samenleving steeds minder woon-werkprojecten nodig zullen zijn in plaats van steeds meer.

De **voorzitter**: Dan is nu het woord aan mevrouw Luimstra-Albeda. Ik maak de leden erop opmerkzaam dat zij haar maidenspeech houdt.

Mevrouw **Luimstra-Albeda** (CDA): Mijnheer de voorzitter. "De zorg voor

monumenten heeft zich in Nederland altijd afgespeeld in een klimaat van onverschilligheid. Het verleden wordt als hinderlijk ervaren door architecten, door projectontwikkelaars en door politici. Als er één cultuursector zwaar is getroffen door bezuinigingen, dan is het wel de monumentenzorg." Aldus begint een artikel in de NRC van de journalisten Roelof van Gelden en Geert Mak. Een trieste constatering in een overigens zeer lezenswaardig artikel, waarin zeer duidelijk de dilemma's worden geschetst waarvoor de monumentenzorg in Nederland wordt gesteld. Maar een en ander lokt wel uit tot een wat nadere beschouwing.

Speelt monumentenzorg zich inderdaad af in een sfeer van onverschilligheid? Als je alleen de financiële kant in ogenschouw neemt, lijkt het er wel zeer sterk op. Het totale monumentenbudget op de begroting van WVC is tussen 1980 en 1993 gedaald van 226 mln. tot 129 mln. en naar aangegeven zal het budget voor 1996 verder zakken naar 98 mln. Ondertussen worden in het kader van het Monumenten Inventarisatie Project, het MIP, uit de periode 1850 tot 1940 zo'n 165.000 gebouwen en 650 gebieden van bijzondere waarde geïnventariseerd. Je mag aannemen dat toch zeker zo'n 10% hiervan zal worden beschermd. Dat betekent opnieuw een behoorlijke uitbreiding van het aantal monumenten. Inmiddels heeft de minister opdracht gegeven tot het houden van een onderzoek om te bezien in hoeverre de monumentenzorg in Nederland op koers ligt. Naar verluidt, schat het ministerie zelf dat er een hardnekkige achterstand is van zo'n 600 mln. Dit kan uiteraard nog meevallen gezien de inspanningen van gemeenten en niet te vergeten de particuliere organisaties. Toch is het op deze wijze voor een ieder duidelijk dat de financiële problemen alleen maar groter worden. Voorzitter! Monumenten lobbyen niet en zij demonstreren niet. Is dit misschien de oorzaak dat bezuinigingen in deze omvang kunnen plaatsvinden?

Deze minister heeft regelmatig te kennen gegeven, grote waarde te hechten aan ons cultureel erfgoed. Mijn fractie gelooft dit ook graag, maar toch... zo'n financieel plaatje vormt wel een erg schrille tegenstelling met die uitspraken. Ook uit

de gang van zaken rondom de bijdragen uit het Stadsvernieuwingsfonds ten behoeve van monumentenzorg blijkt deze grote liefde niet echt. Mevrouw Tiesinga heeft hier in haar bijdrage al op gewezen.

Wij danken de minister voor haar antwoorden op onze vragen hierover, maar ik wil er toch nog graag iets over zeggen. De constatering van de minister dat monumentenzorg een van de verstgevoerde onderdelen van de stadsvernieuwing is, is relatief. Waren op dat moment de absolute omvang van de resterende achterstand en de verdeling van die achterstand over de gemeenten bekend? De minister stelt dat er sprake is van een financiële afweging. Dat is een duidelijke opmerking. Er had ook een andere afweging gemaakt kunnen worden. Heeft hierbij een rol gespeeld dat gemeenten een veelvoud van de bijdragen van het Rijk aan het Stadsvernieuwingsfonds ten behoeve van monumentenzorg uitgeven? Is misschien de redenering dan: de gemeenten blijven toch wel een hoop geld uitgeven voor de monumentenzorg, dus de bijdrage van WVC kan wel worden ingetrokken? Dat betekent een duidelijk afwenteling van de lasten op de gemeenten.

Dat het eerder genoemde onderzoek naar de staat van de monumentenzorg is gestart, vinden wij goed. De resultaten zullen per gemeentegroep gerangschikt worden. Bij dergelijke onderzoeken – dit geldt ook voor Belstato – is bekend dat een gemiddelde de extremen maskeert, zowel in meerdere als in mindere mate. Dit blijkt in sommige gevallen duidelijk een probleem. Hierin is ten dele inzicht te krijgen en het probleem is ten dele op te lossen door van de 22 onderzoeksgemeenten, de onderzoeksresultaten afzonderlijk op te nemen, desnoods in de bijlage. Zo is inzicht in de spreidingsproblematiek mogelijk. Kan de minister dit toezeggen?

Wij zijn blij met de toezegging dat de categorie monumentenzorg bij de bestedingsrapportages Stadsvernieuwingsfonds gehandhaafd wordt. Maar ook hier moet men er zich wel van bewust zijn dat monumentenzorg na 1991 niet meer in de behoefteeraming is opgenomen. Alle uitgegeven bedragen zullen dus ten

koste gaan van andere behoeften. Te hopen valt – gezien het verleden zal de minister hier wel op rekenen – dat gemeenten een andere financiële afweging zullen maken dan de minister en een bijdrage blijven leveren aan de monumentenzorg. Wij verwachten echter dat de vele particuliere organisaties en ook de liefhebbers die eigenaar van zo'n monumentje zijn, zullen inspringen.

Voorzitter! Ook bij een groeiend aandeel van particulier geld blijft de minister het aanspreekpunt voor de totale voortgang en voor het inhalen van achterstanden. Bijvoorbeeld voor de bedreigde monumenten in Amsterdam is op grond van documentatie aan te tonen dat het aantal daarvan groeit, ondanks niet geringe inspanningen van de gemeente en organisaties op het terrein van de monumentenzorg. Er gaan eraf, maar er komen er steeds meer bij.

Uiteraard dringt zich dan de vraag op – deze discussie is aangezwengeld in het eerder genoemde artikel in de NRC – "wat Nederland met zijn 60.000 monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten moet aanvangen. Moeten wij gradaties in monumenten vaststellen? Moeten monumenten helemaal intact blijven omdat ze zo stijlzuiver zijn of omdat hun type zo zeldzaam is? Mogen wij dan minder typische monumenten onbepert laten verbouwen, verplaatsen of afbreken? Moeten wij alleen de oudste monumenten bewaren of alleen de grootste? Of moeten wij, zoals geopperd, monumenten gewoon maar laten vervallen en hun ruïnes als een nieuw esthetisch element in stad en land opvatten? Of moeten wij toch kiezen voor integrale restauratie van individuele panden of voor het opknappen van alleen gevelwanden en daarachter nieuwbouw toelaten, zodat er tenminste een impressie van het verleden overblijft?"

Voorzitter! Het zal duidelijk zijn dat het moment om echt beleid te voeren, is aangebroken. Sturing in deze discussie is noodzakelijk. Wij verwachten van de minister een leidende rol in deze discussie, zoals

wij ook verwachten dat initiatieven en creatieve ideeën inzake financiering van de monumentenzorg op een warm onthaal en op steun van de minister kunnen rekenen. Want ook bij een groeiend aandeel particulier geld en grotere verantwoordelijkheid voor gemeenten en provincies blijft de minister het aanspreekpunt voor de totale voortgang en voor de inhaal van achterstanden.

Mijnheer de voorzitter! Wij wachten met spanning de resultaten van het genoemde onderzoek met de beleidsvoorstellen van de minister af. Van deze gelegenheid maakt mijn fractie nog graag gebruik om onze grote waardering uit te spreken voor de vele particuliere organisaties en instellingen op het terrein van de monumentenzorg. Mede dankzij hun inspanningen zowel in het verleden, heden en, ik hoop, ook in de toekomst, blijft er veel van ons cultureel erfgoed bewaard.

□

De heer **Glasz** (CDA): Voorzitter! In België heeft kort geleden een staatsrechtelijke omwenteling plaatsgehad. De federatie omvat nu zes gewesten met zes eigen regeringen: het aan ons grenzende Vlaanderen is grotendeels baas in eigen huis geworden.

Nederland is een sterk internationaal georiënteerd land. Dit merkt men wanneer men in het buitenland is en in de kranten daar nauwelijks of geen Nederlands nieuws aantreft. De Nederlandse pers daarentegen besteedt ruimschoots aandacht aan omwentelingen in Oost-Europa, Afrika en Zuid-Amerika. Maar kan men zich nog herinneren dat het feitelijk eindigen van België als eenheidsstaat relatief geringe aandacht in ons land heeft getrokken? Heeft een en ander geleid tot een extra kabinetsvergadering? Heeft een van onze bewindslieden op aandacht trekkende wijze blijk gegeven zich van de consequenties bewust te zijn van de betrekkingen met onze zuiderburen?

Zeker, de Vlaamse premier Van den Brande is veertien dagen geleden bij premier Lubbers op bezoek geweest. En als dat bezoek een beetje het karakter heeft gekregen van een staatsbezoek, dan hebben wij dat te danken aan mijn collega Postma, die daarvoor – met

trefzekere timing in het Handelsblad – met overtuiging en, mijns inziens, terecht heeft gepleit.

Vanwaar deze onderbelichting? Is de attentiewaarde verflauwd vanwege de geleidelijkheid van het proces? Is het – om in welertermen te spreken – als met de destijds beruchte demarrages van Joop Zoetemelk, die zo ongemerkt tot stand kwamen, dat het peleton zich dat pas veel later bewust werd? De parallel is op haar plaats, want Vlaanderen is gedemarreerd!

Of ligt de hoofdreden elders? Is het misschien zo, dat wij Nederlanders eigenlijk niet goed weten wat wij met deze nieuwe ontwikkelingen in België aan moeten? Wat weten wij trouwens van de gecompliceerde verhoudingen tussen Vlaanderen en Wallonië, met Brussel daartussen in en van de invloed van Frankrijk? Nederlanders hebben verstand van de gehele wereld, maar we hebben geen verstand van België, behalve wat het fiscale klimaat betreft.

Het Nederlandse beleid ten opzichte van België kenmerkte zich tot dusverre door terughoudendheid, beducht als men was, de ene of de andere partij tegen de schenen te schoppen. Die afstandelijkheid werd veelal vertaald als arrogantie. Zo kwam het en zo komt het nog over. Toch is dat niet zozeer het geval. Toen de Nederlandse minister van cultuur inmiddels meer dan een jaar geleden in Brussel formuleerde dat Nederlanders en Vlamingen weliswaar één taalgemeenschap, maar twee cultuurgemeenschappen vormden, kwam dat niet voort uit arrogantie. Zo kennen wij de minister toch allerminst. Maar het is wel een teken van grote voorzichtigheid; een signaal van afstand. Die woorden zijn in Vlaanderen niet vergeten. Zij gonzen nog steeds na. De discussie ontwikkelde zich verder langs de uitspraken van respectievelijk onze minister: "Geen culturele integratie, wel samenwerking" en van de Belgische cultuurminister Weckx, die wel degelijke beleidsintegratie wil nastreven.

Minister **d'Ancona**: Gistermiddag vond er om 16.00 uur een persconferentie in Antwerpen plaats waarbij de heer Weckx en ik aanwezig waren, ter gelegenheid van ons gezamenlijk optreden op de Frankfurter Buchmesse. De heer Weckx